

<https://doi.org/10.53656/his2021-6-6-trad>

Reviews and Annotations
Рецензии и анотации

ТРАДИЦИИ И БЪДЕЩИ ХОРИЗОНТИ: УЧЕБНИТЕ КОРАБИ, КАТЕРИ И ЯХТИ НА МОРСКОТО УЧИЛИЩЕ (1881 – 2021)

Панайотов, Ат., 2021. *Учебните кораби, катери и яхти на Морското училище (1881 – 2021)*. Варна: Издателски център на ВВМУ

Доц. д-р Валентин Василев

Висше военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“

Книга със заглавие „Учебните кораби, катери и яхти на Морското училище (1881 – 2021)“ излезе от печат през 2021 г., чрез която Висшето военноморско училище „Никола Й. Вапцаров“ отбелязва 140 години от своето създаване. Авторът е о.з. капитан II ранг доктор Атанас Панайотов.

Защитил докторска теза по история, през годините Атанас Панайотов се е доказал и като радетел на традициите на българското морско образование. Изследва проблемите на новата българска морска история. Като автор на множество научни доклади и статии в специализирани периодични издания, е доказателство за нестихващ интерес към проблемите на морската история и задълбочена експертиза в областта.

Любопитна е историята за реализирането на настоящия творчески проект. Потребността от подобна книга, която да представя обективно пред обществеността учебните кораби на Морското училище, по естествен начин винаги е била актуална. В този момент, когато е кулминацията на честването на достойния юбилей, възлагането на задачата чрез решение на Академичния съвет е повече от необходимо. Поставени са няколко научноизследователски задачи, формирани от изискването за достъпното представяне на обновена,

обобщена, прецизирана и детайлно систематизирана информация за учебните кораби, катери и яхти.

По предложените научни проблеми в страната са работили редица автори, като: изследователя на периода от 1879 до 1900 г. Ради Боев (Bоеv 1969); Илия Тодоров, подробно проучил и описал българските кораби до 1981 година (Todorov 1981); двуезичната книга за корабите от Военноморския флот до началото на XXI век на Чони Чонев (Chonev 2005); изследователя на традициите в корабостроенето – Трёмол Иванов (Ivanov 1998); Иван Алексиев (Aleksiev 2006) и др. Техните трудове са послужили за отправна точка при изготвянето на монографията.

Представената книга е предназначена да удовлетвори широкия интерес към този основен аспект на практическата морска подготовка, която дава Морското училище на своите алумни от всички специалности. Поднесените факти свидетелстват, че през дългите години на развитие и усъвършенстване на образователните програми винаги е поставян фокус върху високото качество на морската подготовка в съответствие с най-високите международни стандарти. Това не би било възможно без полагането на усилия за поддържане на учебните кораби и учебните плавателни средства – яхти и катери, на борда на които се трупа безценен практически опит.

Трудът съдържа 286 страници, представящи част от историята и настоящето на Висшето военноморско училище. Обектът е развитието на системата от учебни плавателни практики на Морското училище, а предметът е свързан с категориите плавателни съдове с различно водоизместване, на борда на които се провежда учебната морска практика на възпитаниците на Училището през различните етапи. Използвани са 41 броя литературни източници, които включват: монографии, статии в периодични издания с научно рецензиране, юбилейни издания и мемоари на ветерани от флота. Впечатление прави, че в литературния обзор на публикацията присъстват единствено български автори, с изключение на едно специализирано издание на английски език. Това, от своя страна, прави възможно продължаването на настоящото задълбочено изследване чрез изучаване на следите, които са оставени зад граница.

Авторът е изследвал архивни източници както на регионално, така и на национално ниво. Така например са проучени исторически извори, съхранявани във фондовете на Централния държавен архив, Държавния военноисторически архив във Велико Търново, Държавния архив във Варна, архивите на Щаба на ВМС, Военноморския музей във Варна, Регионалната библиотека „Пенчо Славейков“ във Варна.

Анализирани и използвани са материали, публикувани в 11 броя периодични издания, излизали в периода от 1913 до 2021 г. Впечатление прави, че сред тях се намират специализирани издания, посветени изцяло на морската кауза.

Исторически факти за събития и съдбата на учебните кораби са добити и систематизирани от частни колекции и лични активи на възпитаници на Морското училище и сподвижници на морската идея в България през годините.

Богатият илюстративен материал включва над 580 броя фотографии. Сред тези фотографии са над 30 броя факсимилета на исторически документи. Интерес представляват публикуваните 25 броя чертежи и схеми на учебни кораби и яhti, някои от които се публикуват за първи път.

Използваната методология обуславя наличието на прецизен научноизследователски апарат. Приложени са: историческият анализ, сравнителният системен анализ и ретроспективният анализ. Резултатите от теоретичната част на изследването са стъпили върху широкия фундамент на емпиричната част на изследването.

Логическата структура е изградена от тридесет и две свързани секции. Читателите придобиват познания в строго методически обособена последователност, обусловена от хронологичен ред (Panaiotov 2021).

Книгата „Учебните кораби, катери и яhti на Морското училище (1881 – 2021)“ се откроява с редица достойнства, които недвусмислено и категорично ѝ отреждат място сред специализираната морска историческа литература. Без излишна претенциозност може да бъде заявено, че книгата е многомерна. В нея са различни множество информационни и културологични слоеве.

Едновременно с това трудът се превръща в ценен справочник, в който хронологично са представени експлоатираните учебни кораби, яhti и катери, заедно с интересни и изчерпателни детайли по техния жизнен цикъл. Новост в книгата представляват и някои от фотографиите, които са обработени и анализирани за първи път от автора. Някои от секциите съдържат спомените на ветерани, свързани с паметни събития от живота на Училището, като например първата плавателна практика на борда на учебно-производствения кораб „Петър Берон“ (Panaiotov 2021, 176 – 178).

Друга специфична характеристика на публикацията е достигнатата дълбочина на изследването. В хода на изследването са проучени широк спектър от исторически извори. Изследвани са архивите на Военноморския музей във Варна. Тезата в монографията е защитена с прилагането на богат доказателствен материал под формата на приложените фотографии, факсимилета на автентични документи с висока историческа стойност, графики, чертежи и статистически таблици. Емпиричната част на изследването съдържа фотографии от частни колекции, обогатени в качествен аспект от спомените на техните притежатели – възпитаници, носещи духа на Морското училище у себе си за цял живот. Красотата на морето и неукротимият порив на възпитаниците на Морското училище към далечния хоризонт са показани през погледа на художника, като са приложени картини на учебни кораби и яhti.

Какво е новото в изследването на Атанас Панайотов? Има основание приносите да бъдат отнесени в няколко основни направления. Така например новост представлява оценката за значението на качеството на провежданите морски практики на обучаемите във функционален аспект на подготовката, като специално място е отделено на яхти, катери и лодки с по-малка водоизместимост, които всъщност досега не са били обект на изследване.

Някои от секциите включват отделни нереализирани проекти. В този случай авторът прави обзор на предпоставките и анализ на причините, довели до съответния казус, което позволява да се направят обосновани изводи и заключения (Panaiotov 2021, 252 – 259).

Авторът посочва някои дискуссионни публикации, застъпващи противоречиви тези. Такъв пример може да се даде с публикация в периодично чуждестранно специализирано справочно издание, където неточно е отразено състоянието на ескадрен миноносец, изпълнявал задачите на учебен кораб на Морското училище (Panaiotov 2021, 168).

За първи път в специализирана публикация от този вид попадат съвременните кораби на Морското училище, които формират своеобразния най-нов раздел в настоящия труд. Представен е научноизследователският кораб, именуван „Св. св. Кирил и Методий“. Настоящият кораб, носещ бордовия номер 421, получава честта да пропраща нов път в моретата и океаните.

Не на последно място, трябва да се отдаде заслуженото на майсторството на перото и лекотата, с която са поднесени огромно количество факти и детайли за конкретни исторически събития, кораби и личности. Авторът успява да завладее интереса на читателя, представяйки исторически факти и събития в една богато илюстрирана книга с повече или по-малко известни факти за развитието на учебното корабоплаване в България от зората на създаването на Училището до наши дни, когато се навършват четиринадесет десетилетия от неговото основаване. Представени са традициите, градени четиринадесет десетилетия, прокаращи фарватера към бъдещи хоризонти.

ЛИТЕРАТУРА

- Алексиев, Ив., 2006. *Омаяни от корабите мъже. Том 1*. Варна: Морски свят.
- Алексиев, Ив., 2006. *Омаяни от корабите мъже. Том 2*. Варна: Морски свят.
- Боев, Р., 1969. *Военният флот на България*. София: Държавно издателство.
- Иванов, Тр., 1998. *Страници от историята на българското корабостроене*. Варна: Колор-принт.
- Колев, К., 2001. *Хроники на една вековна традиция*. Велико Търново: Абагар.

- Кръстева, М., Панайотов, Ат., 2006. *Военноморските сили на България: 1879 – 2006*. София: Държавно издателство.
- Панайотов, Ат., 2021. *Учебните кораби, катери и яхти на Морското училище (1881 – 2021)*. Варна: Издателски център на ВВМУ.
- Тодоров, Ил., 1981. *Българските кораби*. София: Техника.
- Чонев, Ч., 2005. *Военният флот на България*. София: Пропелер.

REFERENCES

- Aleksiev, Iv., 2006. *Omaiani ot korabite muje. Volume 1*. Varna: Morski sviat Publishing House [in Bulgarian].
- Aleksiev, Iv., 2006. *Omaiani ot korabite muje. Volume 2*. Varna: Morski sviat Publishing House [in Bulgarian].
- Boev, R., 1969. *Voenniyat flot na Bulgaria*. Sofia: Governmental Publishing House [in Bulgarian].
- Chonev, Ch., 2005. *Voennomorskiyat flot na Bulgaria*. Sofia: Propeller Publishing House [in Bulgarian].
- Ivanov, Tr., 1998. *Stranici ot istoriyata na Bulgarskoto korabostroene*. Varna: Kolor-print Publishing House [in Bulgarian].
- Kolev, K. 2001. *Hroniki na edna vekovna tradiciya*. Veliko Turnovo: Abagar Publishing House [in Bulgarian].
- Krusteva, M., Panayotov, At. 2006. *Voennomorskite sili na Bulgariya: 1879 – 2006*. Sofia: Governmental Publishing House [in Bulgarian].
- Panayotov, At., 2021. *Uchebnite korabi, kateri i yahti na Morskoto uchilishte (1881 – 2021)*. Varna: Publishing Center of NVNA [in Bulgarian].
- Todorov, Il., 1981. *Bulgarskite korabi*. Sofia: Technica Publishing House [in Bulgarian].

TRADITIONS AND FUTURE HORIZONS: THE TRAINING SHIPS, CUTTERS, AND YACHTS OF THE NAVAL ACADEMY

- Panayotov, A., 2021. *The training ships, cutters, and yachts of the Naval Academy (1881 – 2021)*. Varna: Publishing Center of NVNA [in Bulgarian].

✉ **Dr. Valentin S. Vasilev, Assoc. Prof.**
ORCID iD: 0000-0002-4383-2590
Nikola Vaptsarov Naval Academy
Varna, Bulgaria
e-mail: valentin-vasilev@naval-acad.bg